

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В СИСТЕМІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Г.А.Мишеніна, к.е.н.

Сумський державний університет, м. Суми

В умовах переходу до моделі екорозвитку, особливо в умовах загальних екологічних проблем, об'єктивно посилюється екологічна орієнтованість інтересів всіх суб'єктів господарювання.

Неефективність багатьох рішень в процесі екологічного реформування економічної системи пов'язана з недооцінкою або ігноруванням реальних інтересів суспільства. Закони, концепції та програми в аспекті раціоналізації природокористування без чіткого розуміння змісту та урахування інтересів виявляються нефункціональними.

Здійснення ринкових трансформацій в Україні відкрило нові можливості для розвитку підприємництва. З одного боку, розвиток підприємництва є передумовою та необхідною складовою сучасної моделі ринково-конкурентного господарювання. З іншого боку, подальший розвиток підприємництва в Україні без достатнього врахування екологічних факторів, може призвести до ще більшого підвищення навантаження на навколишнє середовище. За таких умов основним напрямком підтримки цілісності еколого-економічної системи є реалізація ефективних природохоронних заходів, серед яких - активний розвиток різних форм підприємницької діяльності екологічного спрямування.

Необхідно зазначити, що підприємницька діяльність виступає як одна з основних причин екологічних проблем як в Україні, так і в багатьох державах світу. Але саме підприємство, на нашу думку, володіє фінансовими, технологічними, інтелектуальними та іншими ресурсами для впровадження в суспільно-господарську діяльність принципів сталого розвитку, зокрема принципу екологізації процесів господарювання.

В Україні екологічне підприємництво утворилося в умовах розвитку ринкових відносин, їхня статутна діяльність незалежно від форми власності спрямована на збереження та відтворення природно-ресурсного потенціалу - випуск продукції, виконання робіт і надання послуг, що забезпечують дотримання вимог, які установлені діючим природоохоронним законодавством. Розглядаючи підприємництво в цілому, можна відзначити той факт, що кожний суб'єкт, виконуючи свої статутні обов'язки в області промислової, сільськогосподарської, комерційної та іншої діяльності, змушений бути екологічно орієнтованим відповідно до діючих рамок законодавства в області охорони природного середовища. Однак в умовах трансформаційних ринкових перетворень утворилося коло підприємств, для яких їхня статутна діяльність незалежно від форми власності спрямована на ресурсозбереження та природовідтворення. Тому законодавство повинно сприяти формуванню гарантованого обсягу попиту на продукцію, роботи і послуги екологічного підприємництва, визначати умови діяльності відповідних структур. Цей момент особливо важливий, якщо узяти до уваги те, що найбільшим споживачем і покупцем продукції природоохоронного призначення є саме держава.

Важливо відзначити, що розвиватися екологічне підприємництво може лише в тому випадку, якщо воно буде економічно ефективне, що, у свою чергу, залежить від правильного вирішення проблеми формування вартості товарів, робіт, послуг екологічного спрямування.

Формування вартості будь-якого товару є ключовим системоутворюючим елементом будь-якого економічного механізму, оскільки ціни є основним параметром будь-якого ринку, а прибуток - показником результатів підприємницької діяльності. Однак ціна не завжди відображає ситуацію, що склалася на ринку, оскільки не характеризує ті глибинні процеси, що непомітні з першого погляду. Вимушене встановлення ціни на основі умов конкуренції або залежно від готовності споживача заплатити, а не від обґрунтованої вартості продукції, може дезорієнтувати ринок.

Розглядаючи проблему формування вартості товарів, робіт і послуг у сфері екологічно орієнтованого підприємництва, необхідно, крім загальних закономірностей, урахувати ціноутворюючі фактори, які відносяться до специфіки самих товарів, робіт і послуг, а також до конкретного ринку.

Важливою складовою формування ціни на екологічну продукцію повинна бути екологічна компонента, що передбачає зниження небажаного техногенного або іншого впливу на навколишнє середовище, вбудовування цієї компоненти в природні процеси. Основу ціноутворення в цьому випадку повинна скласти певна «квazірента», тобто запрограмована частка доходу, що принесена самим фактором спеціалізованого виробництва товарів, робіт і послуг, пропозиція яких не еластична в довгостроковій перспективі і не має, з погляду економіки в цілому, альтернативних витрат. Ставка «квazіренти» повинна бути високою, відповідно до особливостей попиту на екологічну продукцію, вироблену підприємцями та визначатися залежно від результату, у першу чергу, не збільшення ефекту, а скорочення екологічного збитку. Така ціна повинна враховувати основну специфіку суті підприємництва, що здійснює діяльність із метою охорони та відтворення навколишнього середовища, що враховує використання наукомістких технологій, інноваційних процесів, інтелектуальної власності. Вона повинна враховувати специфіку відповідного господарського регіонального або муніципального механізму, що регулює соціально-екологічний розвиток, у тому числі, природокористування і техногенний вплив на навколишнє середовище, виконання природохоронних заходів, розвиток соціальної інфраструктури та ще ряд відповідних факторів

Оскільки екологічне підприємництво є безпосередньо одним з різновидів традиційного підприємництва, для нього справедливі як загальні принципи підприємництва з урахуванням особливостей сфери функціонування, так і принципи сталого розвитку (оскільки даний вид підприємницької діяльності визначено одним з механізмів реалізації Концепції сталого розвитку). З огляду на це, основними принципами екологічного підприємництва є наступні:

- можливість задоволення екологічних потреб і інтересів суспільства є основною передумовою ефективного функціонування екологічного підприємництва;
- екологізація сприймається як мета появи та розвитку екологічного підприємництва;
- оцінка ефективності екологічної підприємницької діяльності здійснюється крізь призму трьох систем: екологічної, соціальної, економічної;
- необхідність використання найкращих доступних технологій;
- зміщення зусиль екологічного підприємництва на початковий етап залучення та використання властивостей і якостей природних ресурсів, замість існуючої практики ліквідації наслідків нераціонального природокористування;
- дотримання принципу превентивності екологічних неблагополуч;
- поширення екологічно безпечних технологій і методів управління виробництвом.